

Akne Vulgarisli Bireylerde Kişilik Özellikleri

Yarkın ÖZCAN*, Hamdi ÖZCAN**, Süheyla ÜNAL***

ÖZET

Akne vulgaris gelişiminde kişilik özelliklerinin rol oynayıp oynamadığı hakkında görüş birliği yoktur. Akne vulgarisli hastalar sinirli karakterde ve emosyonel bozukluklara yatkın kişiler olarak tanımlanmaktadır. Akne vulgaris ile kişilik özellikleri arasında ilişki olup olmadığının belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmaya, akne vulgarisli 54 olgu ve 43 sağlıklı gönüllü dahil edildi. Akneli hastalar hastalıklarının şiddetine göre dört gruba ayrıldı. Tüm gruplara kişilerin kişilik özellikleri, anksiyete ve depresyon ölçümlerini belirlemek için Eysenck kişilik envanteri (EKE), klinik anksiyete skorlaması (CAS) ve Montgomery ve Asberg depresyon oranı skalası (MADRS) uygulandı. Nevrotiklik ve dışa dönüklük ölçümleri akneli grup ile kontrol grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardı. Hasta ve kontrol grubunun CAS ve MADRS değerleri arasında anlamlı fark belirlenemedi. Akneli hastalar hastalık şiddeti açısından kendi içlerinde karşılaştırıldığında EKE, CAS ve MADRS ölçümleri arasında anlamlı fark görülmedi. Sonuç olarak; akne ile yüksek nörosite, düşük dışadönüklük skorları arasında bir ilişki olduğu saptandı.

Anahtar Sözcükler: Akne, kişilik, anksiyete, depresyon.

KLİNİK PSİKİYATRİ 2000;3:56-60

SUMMARY

Personality Characteristics in Patients with Acne Vulgaris

There is no consensus regarding the role of personality in the development of the acne vulgaris. Cases with acne vulgaris have been described as unstable, having nervous make-up, and prone to emotional disturbance. In this study, we aimed to investigate

whether there is association between acne vulgaris and personality. For this purpose, 54 patients with acne vulgaris and 43 healthy volunteers were enrolled and divided into four groups according to the disease severity (Group I to IV). Eysenck Personality Questionnaire (EPQ), Clinical Anxiety Scale (CAS), Montgomery and Asberg Depression Rate Scale (MADRS) were used to determine personality, anxiety and depression scores of the groups. There was a statistically significant difference on neurosis and extroversion scores. There was not significant difference between the patient with acne group and the control group in terms of CAS and MADRS scales. The EPQ, CAS, MADRS scores were not significantly different between the four groups of acne patients. In conclusion, there was a correlation between acne, severity of neurosis and the degree of extroversion.

Key Words: Acne, personality, anxiety, depression.

GİRİŞ

Aynı ektodermal kökene sahip olan sinir sistemi ile deri, algılanan duyumlar ve onlar hakkında yaşanan duygular aracılığı ile sürekli bağlantı halindedir. Bebeklikten itibaren en önemli ilişki ve iletişim araçlarından biri olan deri, duygusal durumun da bir göstergesidir. Beden egosunun homeostazisinden sorumlu oluşu nedeniyle, duygusal alanda yaşanan olaylar stres etkeni olarak deride fiziksel hastalık düzeyine kadar ulaşabilen psikofizyolojik yansımalar oluşturabilirken, deride gözlenen hastalıklar da psikopatolojiye yol açabilmektedir (Ünal ve ark. 1991).

Dış görünüm yaşam boyu sosyalleşme sürecinde önemli bir rol oynadığı için, benliğin vitrinini oluşturu-

* Uz. Dr., ***Prof. Dr., İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, ** Uz. Dr., Dermatoloji Anabilim Dalı, MALATYA

ran deride ortaya çıkan bozukluklar beden imgesi ve kendilik kavramı üzerinde olumsuz etki oluşturan bir stres etkeni olarak yaşam kalitesini ve kişilerarası ilişkileri olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Gupta ve Worhees 1990, Ünal ve Gül 1993). Sainsbury (1960) dermatolojik yakınması olan 1352 hastada nörotizm ve içe dönüklüğün olduğunu bildirmektedir.

Duygusal durum ve psikososyal travmalar ile deri hastalıklarının ortaya çıkışı, alevlenmesi ve seyri arasında ilişki olduğu çeşitli çalışmalarda ileri sürülmüştür. Özellikle ekzema, psoriasis, Behçet hastalığı, atopik dermatit, alopesi areata, vitiligo gibi bağışıklık sistemi ile ilişkili deri hastalıklarında bu ilişki gösterilmiştir (John 1995).

Akne vulgaris komedon, papül, püstül, nodül ve kistler şeklinde ortaya çıkabilen pilobase folliküllerdeki yangısal değişikliklerle karakterize, ciddi kalıcı izlere yol açarak görünüm bozukluğu yaratabilen bir hastalıktır (Tolman 1992). Psikosomatik etkileşim ağı diğer hastalıklarda olduğu gibi bu hastalıkta da işlev görerak ruhsal etkenlerle akne arasında karşılıklı bir etkileşimin olmasına neden olmaktadır. Ruhsal etkenlerle akne arasında en az üç tür etkileşim olduğu ileri sürülmektedir:

- 1- Duygusal streslerin akneyi şiddetlendirmesi,
- 2- Akneye ikincil olarak hastalarda anksiyete, depresyon, sosyal fobi, düşük benlik saygısı gibi psikiyatrik belirtilerin gelişmesi,
- 3- Beden dismorfik bozuklukta olduğu gibi birincil psikiyatrik bozukluğun akneye odaklaşmasıdır (Koo 1991).

Akne vulgarisli hastalarda diğer dermatolojik hastalarda olduğu gibi değişken bir duygulanıma sahip, nörotik kişilik özellikleri olduğu ve psikiyatrik hastalıklara yatkın oldukları belirtilmektedir (Lim ve Tan 1991, Gupta ve ark. 1994). Kişilik gelişiminde önemli bir dönüm noktası olan, beden görünümü ve benlik imgesinin neredeyse benlik saygısıyla eşdeğer tutulduğu ergenlik döneminde kendisini gösteren akne vulgaris, bireyin kimliğinin yapılanmasında olumsuz bir role sahip olabilir. Benlik saygısında yarattığı azalma, anksiyete ve depresyon gibi duygularla birlikte kişilerarası ilişkilere olumsuz yansıtılmaktadır. Bu olumsuzluk, kişinin günlük yaşama ilişkin güçlüklerle başa çıkmasında uyuma götürmeyen yöntemlere başvurmasına yol açarak kendilik algısındaki olumsuzluğu pekiştirebilmekte, kişilik örüntüsünde kalıcı izler bırakabilmektedir. Bu

varsayımı sınamak amacıyla gerçekleştirdiğimiz bu çalışmada, akne vulgarisli bireylerin kişilik örüntülerini değerlendirmeye ve kontrollerle karşılaştırmaya çalıştık.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmaya Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dermatoloji polikliniğine ayaktan başvuran yaşları 16-21 (ort: 17.26 ± 1.89) arasında olan 26 kadın, 28 erkek toplam 54 akne vulgarisli hasta alındı. Vakalar akne lezyonlarının şiddetlerine göre 4 gruba ayrıldı. Grade 1: açık ve kapalı komedon; grade 2: komedona ek olarak papüllerin bulunması; grade 3: komedon ve papüle ek olarak püstüler lezyonların görülmesi; grade 4: bu lezyonlara ek olarak nodül ve kistik lezyonların bulunmasıyla belirlendi. Kontrol grubu olarak üniversite öğrencilerinden oluşan yaşları 16-24 (ort: 18.56 ± 2.85) arasında değişen 23 erkek 20 kadın toplam 43 kişi çalışmaya alındı. Çalışmaya alınan tüm bireylerle psikiyatrik görüşme yapıldı. Aşağıdaki psikometrik testler uygulandı:

1. Eysenck kişilik envanteri (EKE): 16 yaş ve üzerinde olan bireylere uygulanabilen, uygulamak için zaman kısıtlaması olmayan, psikotizm, nörotizm, yalan, dışadönük boyutlarını ölçen bir testtir. Test ülkemizde ilk defa Bayar (1983) tarafından uygulanmıştır. Daha sonraki yıllarda çeşitli araştırmalarda kullanılmıştır (Göktürk 1985, Kayır ve ark. 1984, Ormanlıoğlu 1984).

2. Klinik anksiyete skalası (CAS).

3. Montgomery ve Asberg depresyon oranı skalası (MADRS).

Sonuçlar Student t ve ANOVA testi ile istatistiksel olarak değerlendirildi.

BULGULAR

Olguların 26'sı (%48.1) kadın, 28'i (%51.9) erkek idi. Akne vulgarisli hastalar daha çok genç erişkin devredeki kişilerden oluşması nedeniyle 54 vakanın tamamı bekardı. Vakaların %61,7'si lise, %38,3'ünü üniversite eğitimi gören öğrenciler oluşmakta idi. Deneklerin %65,4'ü ailesiyle birlikte yaşarken, %34,6'sı yalnız veya bir arkadaşıyla kalmakta idi. Deneklerin tümü herhangi bir işte çalışmamaktaydı. Hastalar akne lezyonlarının şiddetine göre 4 grupta incelendi. Birinci grup 21 (%38.89), 2. grup 18 (%33.33), 3. grup 8 (%14.81), 4. grup 7 (%12.97) kişiden oluşmaktaydı. Akne derecelerine göre gruplar ve yüzdeleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Yapılan istatistiksel

Tablo 1. Akneli hasta gruplarının sayıları ve yüzdeleri

	Stage I	Stage II	Stage III	Stage IV	Toplam
n	21	18	8	7	54
%	38.89	33.33	14.81	12.97	100

analiz sonucunda denekler ile kontrol grubunun nevroitiklik ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlendi ($t=4.74$, $p<0.001$). Ayrıca dışa dönüklük skorlarında kontrol grubu ile akneli grup arasında anlamlı farklılık saptandı ($t=4.93$, $p<0.001$) (Tablo 2). Akne şiddetine göre ayrılmış gruplar arasında EKE, CAS ve MADRS ölçümleri yönünden ANOVA testi ile karşılaştırıldığında alt gruplar arasında istatistiksel farka rastlanmadı. Denekler ve kontrol grubu CAS psikometrik test sonuçları yönünden karşılaştırıldığında aralarında istatistiksel fark belirlenmedi. Her iki grubun MADRS değerlerinde de istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadı. Hastalar cinsiyetlerine göre incelendiğinde nevroitiklik ölçeği kadın grubunda yüksek olup istatistiksel olarak anlamlı idi ($t=4.84$, $p<0.05$). Cinsiyetlere göre dışa dönüklük ölçeği erkek hasta grubunda kadın hasta grubuna göre yüksek olmasına karşın istatistiksel olarak fark saptanmadı (Tablo 3).

TARTIŞMA

Kişilik ile akne gelişimi arasında bir ilişki olup olmadığı konusunda kesin bilgi henüz bulunmamaktadır. Akneli kişilerde stabil olmayan, çekingen kişilik özellikleri gibi nörotik özelliklerin olduğunu ileri

süren yazarlar yanısıra, aknenin organik bir olay olarak ele alınmasının gerektiğini, kişilik özelliklerinin akne gelişimi üzerinde etkisi olmadığını söyleyen yazarlar da bulunmaktadır (John 1995, Lim ve Tan 1991).

Çeşitli çalışmalarda akneli hastalarda depresyon ve sosyal anksiyete değerlendirmesi yapılmış, hastalarda bu ölçümlerin yüksek olduğu ve hastalığın bireylerin yaşamlarında kısıtlamalar oluşturduğu öne sürülmüştür (Nieme ve ark. 1998, Kilkenny ve ark. 1997). Ülkemizde yapılan bir çalışmada ise akneli bireylerde obsesif kompulsif belirtilerinin yanısıra depresyon ve kişilerarası duyarlılık ölçeklerinin de yüksek olduğu belirlenmiştir (Aktan ve ark. 1994). Bizim çalışmamızda ise akneli bireylerde anksiyete ve depresyon puanları kontrol grubuna göre istatistiksel açıdan anlamlı olmayan, hafif bir yükseklik göstermekteydi.

Niemeyer ve arkadaşları (1998) çalışmalarında akneli olguların hastalıklarının duygusal stres ve psikososyal sorunlara neden olduğunu, ancak akne şiddeti ile bu faktörler arasında ilişki olmadığını saptamışlardır. Bir diğer çalışmada Lim ve Tan (1991) tarafından akne şiddeti ile nevroitiklik değerleri arasında anlamlı bir ilişki ortaya koymuştur. Biz ise çalışmamızda akne şiddeti açısından farklı gruplarda anksiyete, depresyon ve kişilik ölçümleri açısından istatistiksel açıdan anlamlı bir fark belirlemedik. Bu çelişkili sonuçlar bu alanda daha fazla veriye gereksinim olduğunu ve başka değişkenlerin de varolabileceğinin göz önünde bulundurulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 2. Akne ve kontrol hastalarının EKE ölçeklerinin karşılaştırılması

	Akne hastaları (n= 54)		Kontrol hastaları (n= 43)		t	p
	ort.	ss	ort.	ss		
Nevrotiklik ölçeği	15.26	4.09	10.47	5.47	4.74	<0.001
Dışa dönüklük ölçeği	11.59	4.30	14.98	3.86	4.93	<0.001

Tablo 3. Hasta grubunun cinsiyete göre karşılaştırılması

	Kadın (n= 26)		Erkek (n= 28)		t	p
	Ort.	SD	Ort.	SD		
Nevrotiklik ölçeği	16.92	2.91	15.50	4.35	4.84	<0.032
Dışa dönüklük ölçeği	10.88	3.99	12.21	3.50	0.88	>0.35

Dermatolojik hastalarda kişilik özelliklerini araştıran sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Literatür taramasında geniş serilerde akne vulgaris oluşumunda kişilik özelliklerinin rol oynayıp oynamadığını araştıran çalışmaya rastlanmamıştır. Organik deri lezyonu olanlara göre, psikosomatik nitelikte deri lezyonları olan olgularda nevrozluğun daha yaygın olduğu gösterilmiştir (John 1995, Bach ve Bach 1993, Fried 1994). Biz de çalışmamızda, verilere paralel olarak akneli grupta nevrozlu ölçümlerini kontrol grubuna göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede yüksek bulduk. Dışa dönüklük skorlarının da akneli grupta anlamlı düzeyde farklı olmasını, yüz görünümünün bireyi benlik imgesi ve benlik saygısında olumsuz bir sürece iterek kişilerarası ilişkilerden kendisini geri çekmesine yol açmış olabileceği şeklinde yorumladık.

Aknenin ilk olarak 11-12 yaşlarda kendisini göstermesine rağmen, tedavi arayışlarının genellikle görünümün önemli olduğu 16-18 yaşlarında ortaya çıktığı görülmektedir (Motley ve Finlay 1989). Bu kozmetik bozukluk karşısında gençler sıkıntı, endişe, içi kapanma ve depresyon gibi duygusal ve davranışsal tepkiler geliştirebilirler (Gürler ve ark. 1991). Ancak bizim çalışma grubumuzu oluşturan olgularda anksiyete ve depresyon kontrollerdekinden yüksek olmakla birlikte, bu fark istatistiksel açıdan anlamlı değildi. Beklentilere uygun düşmeyen bu

sonucu, psikosomatik hastalıkların gelişiminde önemli rol oynadığı ileri sürülen aleksitimi kavramı ile açıklamak olası olabilir. Bilindiği gibi aleksitimi "duyguları için sözcükleri olmama" anlamına gelmekte, psikosomatik bireylerin duygularının farkındalığı ve dışavurumunda yetersizlik olduğu ileri sürülmektedir (Sifneos 1973). Bu bilgi bizim olgularımıza uygulandığında, akneli bireylerin görünümünün kendilerinde yarattığı olumsuz duyguların fazlaca ayırında olmadıkları, bu yüzden de duygu dışavurumlarının yetersiz kaldığı söylenebilir.

Diğer psikosomatik hastalıklarda olduğu gibi akne de salt psikiyatrik durumu ve kişilik özelliklerini sorgulamak eksik olacaktır. Çok etkenli hastalık modeli çerçevesinde, genetik ve kişilik zemini üzerine eklenmiş çevresel ve duygusal sorunların sebüm artışına yol açarak aknenin başlaması ve şiddetlenmesine neden olabileceği düşünülebilir (John 1995, Acar ve Memişoğlu 1994).

Hastalık süreçlerinin başlaması, alevlenmesi ve iyileşmesinde ruhsal etkenlerin rolü kadar özellikle beden imgesini etkileyen bozuklukların ruh sağlığı üzerindeki etkileri önem taşımaktadır. Hastalıklara bu karşılıklı etkileşim çerçevesinde biyopsikososyal tıp modeline göre yaklaşmak özellikle psikosomatik tıpla ilgilenen hekimler için temel ilke olmak durumundadır.

KAYNAKLAR

- Acar MA, Memişoğlu HR (1994) Akne vulgaris. Dermatoloji, 2. Baskı, Y Tüzün ve ark. (Ed), İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri, s. 483-488.
- Aktan Ş, Özmen E, Yavuz Ş ve ark. (1994) Akne vulgarisli hastalarda görülen psikiyatrik belirtiler. *Türkderm*, 28:93-98.
- Bach M, Bach D (1993) Psychiatric and psychometric issues in acne excorice. *Psychoter Psychosom*, 60: 207-210.
- Bayar P (1983) Atletlerin kişilik özellikleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Fried RG (1994) Evaluation and treatment of "Psychogenic" pruritus and self excoriation. *J Am Acad Dermatol*, 30:993-999.
- Göktürk Ü (1985) Nörotik çocukların anne babalarında kişilik yapısı ve tutumu. XXI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Çalışmaları, s.102-106.
- Gupta MA, Gupta AK, Schork NJ (1994) Psychosomatic study of self excoriative behavior among male acne patient. *Int J Dermatol*, 33:846-848.
- Gupta MA, Worhees JJ (1990) Psychosomatic dermatology. *Arch Dermatol*, 126:90-93.
- Gürler A, Tuğcu H, Erdem C (1991) Psychiatric symptomatology of Behçet, psoriasis, alopecia patients. *Türk J Dermatol*, 1:5-9.
- John KOO (1995) *Psychodermatology: A practical manual for clinicians*. *Curr Probl Dermatol*, 7:204-232.
- Kayır A, Adam E, Sabuncu H (1984) Şişmanlarda kişilik özellikleri. XX. Nörolojik Bilimler ve Psikiyatri Kongresi Çalışmaları, s.103.
- Kilkenny M, Stathakis V, Hibbert ME ve ark. (1997) Acne in Victorian adolescents: associations with age, gender, puberty and psychiatric symptoms. *J Paediatr Child Health*, 33:430-433.
- Koo JY, Smith LL (1991) Psychologic aspects of acne. *Pediatr Dermatol*, 8:185-188.
- Lim LCC, Tan TC (1991) Personality, disability and acne in college students. *Clin Exp Dermatol*, 16:371-373.
- Motley RJ, Finlay AY (1989) How much disability is caused by acne? *Clin Exp Dermatol*, 14:194-198.
- Niemeier V, Kupfer J, Demmelbauer-Ebner M ve ark. (1998) Coping with acne vulgaris. Evaluation of the chronic skin dis-

order questionnaire in patients with acne. *Dermatology*, 196: 108-115.

Ormanlıoğlu S (1984) Çeşitli meslek sahipleri ile bu meslek dallarında okuyan üniversite öğrencilerinin alaka alanları ve şahsiyet yapılarının tetkiki. III. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, s.206-215.

Sainsbury P (1960) Psychosomatic disorders and neurosis in outpatients general hospital. *J Psychosom Res*, 4:261-273.

Sifneos PE (1973) The prevalence of alexithymic characteristics in psychosomatic patients. *Psychoter Psychosom*, 22:255-262.

Tolman EL (1992) Acne and acneiform dermatosis. *Dermatology*, SL Moschella, HJ Hurley (Ed), 3. Baskı, Philadelphia, WB Saunders Com, s.1477-1484.

Ünal S, Berksun O, Kınıklı G ve ark. (1991) Kronik ürtiker ve allerjik nezle olgularında psikolojik semptomlar. *Türk Psikiyatri Derg*, 2(4);289-293.

Ünal S, Gül Ü (1993) Alopesi areatalı hastalarda depresif bulgular. *Türk J Derm*, 3 (2):75-77.

36. ULUSAL PS K YATR KONGRES

03-07 Ekim 2000

Adora Golf Resort Hotel, Belek - ANTALYA

Genel Sekreter:

Do . Dr. O uz BERKSUN

Bilimsel Sekreterlik:

Do . Dr. Cem ATBA O—LU

Uz. Dr. Bedriye NC

T rkiyede Psikiyatri E itimi

'al ma Grubu Sekreterli i:

Do . Dr. Atilla SOYKAN

Uz. Dr. Halise DEVR MC ZG VEN

ANKARA N VERS TES TIP FA K LTES PS K YATR ANAB L M DALI T RK YE
PS K YATR DERNE— , T RK YE SOSYAL PS K YATR DERNE—

